

Tijdingen van het Sint-Nicolaasgenootschap

Driemaandelijks tijdschrift van het SNG-Vlaanderen en het SNG-Nederland jg. 25 nr. 3 (juli - sept. 2014) P802140

(Foto SNG)

Sint-Nicolaas te Venlo

Colofon

Editie Nederland

Prijs

Per nummer	6,50 euro
Jaarabonnement:	
Met machtiging	25,00 euro
Zonder machtiging	27,50 euro

Betalingen SNG-Nederland

Rekening: Postbank 9398919
T.n.v. pennigmeester SNG-Nederland
O.v.v. lidmaatschap en naam

Secretariaat SNG-Vlaanderen

Raf Rumes
Eigenlostraat 39
B-9100 Sint-Niklaas
Tel. en fax +32 (0) 3 776 55 62
Secretariaat@sngvlaanderen.org
internet: www.sngvlaanderen.org

Secretariaat SNG-Nederland

André Scheltes
Braamkamp 529
7206 JB Zutphen
Tel. +31 (0) 6-22462258
secretaris@sngnederland.nl

Redactiesecretariaat SNG-Vlaanderen

Jos Daems
Hemelsbreedte 103
B-9112 Sinaai-Waas
Tel. +32 (0) 496 04 38 35
jos.daems@sngvlaanderen.org

Redactiesecretariaat SNG-Nederland

André Scheltes
Braamkamp 529
7206 JB Zutphen
Tel. +31 (0) 6-22462258
secretaris@sngnederland.nl

Inhoud

Limburgse Sint-Nicolaasroute	blz. 3
Gebed te Heythuysen	blz. 6
Ontmoetingen met de Sint in Zweden	blz. 9
De Grote Kindervriend in de Grootte Oorlog	blz. 11
Sinterklaas-avond (Joh. Demaegt 1915)	blz. 14
Drink een pint op de Sint	blz. 15
Zwarte Piet: Discriminerend of Fascinerend?	blz. 17
Anton van Wilderode	blz. 21
De mijter	blz. 22
De staf	blz. 23
Wandelzoektocht in de stad van de Sint	blz. 24

Bezoek onze webstekken

www.sngvlaanderen.org
www.sngnederland.nl

Sint's Kledingmagazijn

**Uw speciaalzaak voor luxe Sinterklaas en
zwarte pieten kostuums, haarwerken en grime**

In ons atelier maken wij uw kostuums geheel op maat.
Uw eigen ontwerp kunnen wij op uw verzoek laten
maken.

Wij verkopen o.a.
een replica van de TV Sint, hoofdpietpakken enz.
Wij zijn dealer van Kryolan, Grimas en Superstar.

Ons adres

Aletta Jacobsstraat 11
2642 AD Pijnacker telefoon 015 361.79.00
mobiel 06 53 348897
e mail sintskledingmagazijn@planet.nl
Bezoek op afspraak!

Limburgse Sint-Nicolaasroute

Op zaterdag 30 augustus 2014 heeft het SNG-Nederland de jaarlijkse Sint-Nicolaasroute gehouden. Deze keer werd het noorden van de provincie Limburg aangedaan, de streek die zo mooi is en wordt omgeven door zowel de grens met Brabant, als die met Duitsland. Vijftien personen, waarvan twee uit Vlaanderen, hebben de route gemaakt en de deelnemers hebben veel beleefd ...

Om tien uur in de ochtend werden de deelnemers verwelkomd door voorzitter Jan van Wijk in Hotel De Zwaan, aan de Grote Markt te Venray. Voor één ieder stond koffie of thee klaar met speculaas en even later kregen de deelnemers nog een stuk appeltaart. In het hotel, dat uit de 16e eeuw stamt, kregen de Nicolaasfans uitleg van Karin Manders, bestuurslid van het Sint-Nicolaasgilde Venray. Karin vertelde over de vele activiteiten van het gilde en memoreerde de eerste Nederlandse aankomst van Sint-Nicolaas te Venray. Immers, in 1888 was het voor de eerste maal dat er in Nederland een Sint-Nicolaasintocht werd gehouden. Zij duidde ook de plaats aan waar de ontvangst had plaatsgevonden, namelijk op het bordes van het oude raadhuis aan de Grote Markt. De deelnemers aan de route wilden ook op deze historische plek staan en even later stonden zij allemaal op het bordes van het raadhuis¹. Nicolaas heeft veel navolgers ...

Vervolgens werd de Sint-Petrus' Banden Kerk van Venray bezocht en daar kregen de routegangers uitleg van Jan van Casteren. Hij vertelde over kerk uit de 15^e eeuw en ook over de eeuwenoude, houten beelden, die in de kerk staan. Ook een houten, eeuwenoud Nicolaasbeeld was te bewonderen.

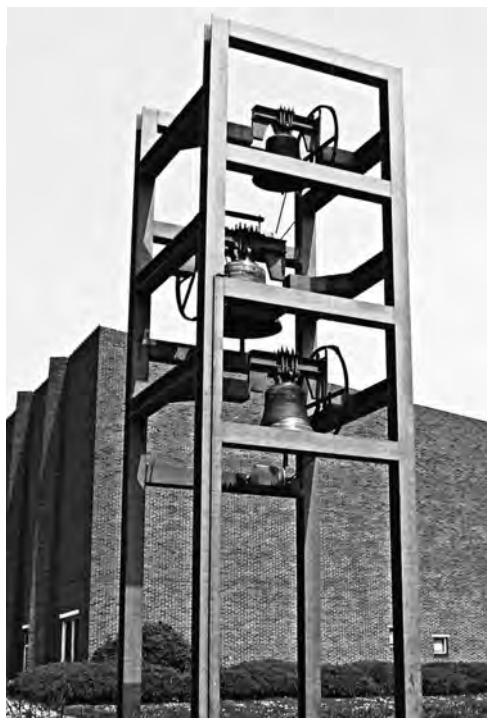
¹ Zie blz. 23

Na Venray was het koers zetten naar Broekhuizen om er de Sint-Nicolaaskerk uit de 15^e eeuw te bezoeken. In het schattige kerkje, vlakbij de oevers van de Maas, kregen de routedeelnemers tekst en uitleg van Sjaak Achten. Boven de ingang van het kerkje was een Nicolaasbeeld te zien, maar in de kerk was er nog meer te bewonderen. Aan weerszijden van het tabernakel stond een beeld van Nicolaas. Sjaak Achten zorgde er ook voor, dat de bezoekers een fraaie stempel met de afbeelding van Nicolaas ontvingen. Hij vertelde verder over de betekenis van Nicolaas in dit kerkje. Kortom, Nicolaas is in dit mooie gebouw nadrukkelijk aanwezig.

Na het bezoek aan het kerkje te Broekhuizen gingen de routedeelnemers even pauzeren en was het ook tijd om de inwendige mens eens wat te versterken. Dit gebeurde in Eetcafé Maaszicht, aan de Veerweg en dit op zo'n twintig meter van de rivier de Maas. Na de lunch werd het tijd om de route te vervolgen en naar Venlo te gaan. In het noorden van Venlo werd de Heilige Nicolaaskerk bezocht, die in 1961 aan de Van Postelstraat is gebouwd. Voor de kerk, op zo'n vijf meter hoogte, hangen drie reusachtige klokken boven elkaar en de middelste is Nicolaas-Lambertusklok. Deze klok is in 1957 geschonken door de parochianen. In de kerk was pastoor Jan Kunnen de trotse gastheer, die de belangstellenden tekst en uitleg gaf over zijn kerk. In deze kerk troffen de routegangers een schitterend beeld van Sint-Nicolaas, met in het onderschrift "Ep-Conf.", hetgeen de belangrijkheid van Nicolaas aangeeft. Bijzonder aan dit beeld is, dat Nicolaas in de rechterhand een appel heeft en in de linkerhand ligt zijn boek met daarop twee appels².

Broekhuizen

Venlo

² Zie Cover

Na Venlo stond Meijel op het programma. In kapelaan Roger Maenen troffen de bezoekers een prima gastheer. Vol trots toonde hij een houten beeld van rond 1500. Dit beeld was ooit een Ambroziusbeeld met bijenkorf en is later aangepast tot een Nicolaasbeeld met tobbe en drie kinderen. Kapelaan Maenen attendeerde de bezoekers ook op een grote monstrans met aan de voet ervan een afbeelding van Sint-Nicolaas. In de dagkapel toonde hij een fraai Nicolaasbeeld. Vervolgens nam Roger Maenen het gezelschap mee naar de Kerkstraat 8, waar een afbeelding van Nicolaas in het water is te zien boven de ingang van de Beugelclub, waar jaren terug het parochiecentrum was gevestigd. Daarna verraste de kapelaan de bezoekers door hen mee te nemen het Zorgcentrum Sint-Jozef aan de Kapelkesweg te Meijel. Op de begane grond, in de ontspanningsruimte van de bewoners van het centrum, was een meters breed en hoog mozaïek te bewonderen, waarop Nicolaas duidelijk is afgebeeld.

De laatste halte van de Nicolaasroute was in Heythuyzen. Daar werden de routedeelnemers hartelijk ontvangen door pastoor Marcus Vankan. De bevlogen Vankan, die ook lid is van het Sint-Nicolaasgenootschap Nederland, noemde allerlei wetenswaardigheden omtrent zijn kerk, alsof hij pepernoten aan het strooien was. Hij benadrukte het Nicolaasbeeld met het Manna uit Bari, dat bij binnenkomst in de dagkerk staat. Vol trots liet hij de Nicolaasbezoekers het grote Sint-Nicolaasbeeld zien, dat tegen de eerste zuil in de kerk is bevestigd. Vankan had het beeld verplaatst naar deze plek, omdat Nicolaas nu de beminde gelovigen aankijkt. In het priesterkoor is ook een glas-in-loodraam met Nicolaas uit de 19^e eeuw te zien. Opvallend is, dat Nicolaas niet met drie, maar met twee kinderen is afgebeeld, namelijk met een meisje en een jongen. Pastoor Vankan had ook bijzondere Nicolaasattributen op het altaar gelegd, waardoor er van dichtbij foto's konden worden gemaakt. Tot deze bijzonderheden behoorden, een 30 cm groot Nicolaasbeeld, een reliek van Nicolaas, namelijk een stukje bot, en altaarmissaal met daarop een gouden afbeelding van Nicolaas met de kinderen in de pekeltou. Daarna werden foto's gemaakt van een oud Nicolaaskazuifel.

Na een bezoek te hebben gebracht aan de pastorie van Marcus Vankan, waar heel wat van zijn Nicolaasverzameling werd getoond, ging iedereen naar Café 't Sinterkläöske in de Dorpstraat op nummer 116. Daar werd, onder het genot van een drankje, teruggeblikt naar de mooie bezienswaardigheden van de dag. De deelnemers aan deze geslaagde Nicolaasroute hebben vele indrukken opgedaan en zijn weer heel wat rijker aan Nicolaaservaringen.

Jan van Wijk
(Foto's SNG)

Gebed te Heythuysen

Tijdens de Nicolaasroute van 30 augustus 2014 werd ook een bezoek gebracht aan de Sint-Nicolaaskerk te Heythuysen. Bij binnenkomst in de kerk viel mij een bidprent op. Mijn aandacht werd getrokken door een bijzondere, devotievolle tekst met als titel "Gebed bij het aansteken van een devotielichtje ter ere van de H. Nicolaas.

De prent geeft aan de ene zijde een foto van een Nicolaasbeeld, dat achter glas in de dagkerk staat, en aan de andere kant een tekst, die ik u niet wil onthouden en daarom hieronder is afgedrukt.

Jan van Wijk

~~~~~

"H. Nicolaas, schutspatroom van deze parochie en beschermers van dit dorp, U bent een beeld van Gods goedheid en menselijkheid en een helper in de nood. Ik kom bij U in deze kerk omdat U onze voorspreker bent bij God, die hier in zijn verborgenheid aanbeden wordt. Ik kan niet bidden .....

Daarom kom ik hier, om tenminste een kaarslichtje aan te steken. Ik weet, een devotielichtje is geen groot offer. Het is nauwelijks iets van mezelf, bijna niets van mijn werk of mijn geld, want het kost niet eens zoveel als de meest eenvoudige maaltijd. Het is alleen maar een teken; het teken dat ik enige ogenblikken zwijgend bij onze God wil blijven. Een teken, dat ik gekomen ben omdat ik weet

Dat Hij hier is, dat Hij mij ziet, dat Hij mijn leven kent, mijn problemen en moeilijkheden, mijn gezin, mijn kinderen, mijn werk, mijn zorgen, mijn leefwereld, mijn toekomst, mijn gezondheid, en ook de reden waarom ik nu hier bij U, H. Nicolaas, kom.

Ik bied Hem door U dit lichtje aan, omdat ik weet dat alles wat ik iedere dag nodig heb van Hem komt. Ik weet het sinds Jezus, zijn Zoon, mij geleerd heeft om aan Hem alles te vragen. En Hij heeft mij ook gezegd dat Hij een Vader is, en dat ik Hem zo mag aanspreken:

Onze Vader ..."

Ontmoetingen met de Sint in Zweden

Örebro

Örebro is een kleine stad ongeveer in het midden van Zweden op gelijke hoogte van Stockholm maar meer westelijk gelegen. Het centrum wordt beheerst door de statige Nikolaikerkerk die momenteel eigendom is van de Lutherse Zweedse staatskerk.

Het is vrijwel zeker dat deze, gezien de vorm en bouw, een katholieke kerk is geweest en zeker omdat zij in de tweede helft van de 13^e eeuw werd gebouwd, dus veel vroeger dan de reformatie. De Nikolaikerkerk is een driebeukig bakstenen gebouw en bezit, te zien aan enkele details, zowel romaanse als vroeggotische als hooggotische elementen. Het huidige buitenaanzicht is het gevolg van de drastische restauratie in de tweede helft van de 19^e eeuw. Het schaliëndak werd vervangen

door koper wat een totaal ander uitzicht gaf. De ramen, de galmgaten, en het voorportaal zijn allen gotisch van vorm en boven het orgel zien we een prachtige rozas. Op het hoofdaltaar staat een retabel met houtsnijwerk van de duitser Markus Hebbel uit het jaar 1661. Zoals in de meeste protestantse, evangelische of lutherse kerken zijn er geen beelden of andere Nicolaïana te vinden. De beelden op het retabel van het hoofdaltaar maken hierop reeds een grote uitzondering.

Het is in de Scandinavische landen eerder zeldzaam een Nicolaaskerk te vinden, daarvoor moeten men eerder meer zuidelijk in Europa gaan zoeken, maar toch is het bijzonder dat Nicolaas ook in het hoge noorden zijn voetafdruk heeft achtergelaten.

Sölvesborg

In het dorp Sölvesborg staat een zeer mooie Nicolaikirche die ongeveer 700 jaar oud is. Binnenin de kerk zijn talrijke kunstschaten te bewonderen.

Raf Rumes

Met dank aan de Fam. R. De Jonghe

Madame la Reine,

Des petites filles de mon
âge m'ont dit, que St-Nicolas
était arrivé d'Angleterre à la
Panne, chez nous, comme nous
sommes des Réfugiés il n'est pas
venu, ne Volodievsky tous pas lui
cacher pour moi j'ai 6 1/2 ans.

Recevez Madame la Reine
l'hommage respectueux de mon
attachement filiale.

Marguerite Vanstantiste.

villa petit pource

86, Boulevard de Dun Kerke
La Panne

12-12-14.

De Grote Kindervriend in de Groote Oorlog

In 2014 wordt wereldwijd de start van Wereldoorlog I herdacht. Dit conflict dat gedurende vijf jaar meer dan 9 miljoen militaire slachtoffers maakte, veranderde de geschiedenis ingrijpend. Hoewel sommige gewoonten en gebruiken toch onveranderd bleven doorheen de tijd.

Ondanks de bijna onmogelijke levensomstandigheden aan het front, maar ook in de bezette gebieden en later zelfs – door de blokkade – in Duitsland, bleven mensen toch b.v. Kerstmis vieren zoals ze dat gewoon waren. Algemeen bekend zijn de verhalen over vijanden die op Kerstavond een spontaan bestand sloten, en samen vierden, de grote vrees van de bevelhebbers langs beide zijden. Op zich is dit geen uitzonderlijk gebeuren, het gebeurde eerder al in de Krimoorlog, de Amerikaanse Burgeroorlog en de Boerenoorlog in Zuid Afrika. Toch staat er in Ploegsteert een monument om de verbroedering van Kerstmis 1914 te herdenken en wordt er jaarlijks een voetbaltoernooi gespeeld.

Maar hoe zat het met 6 december? Zou de Goede Sint wel komen, nu er werd geschoten en gebombardeerd? Om deze vraag te beantwoorden zijn we op zoek gegaan in het uitgebreide documentatiebestand van het Kenniscentrum verbonden aan het In Flanders Fields Museum in Ieper. En het antwoord was bevestigend! De Goedheiligman laat ook in oorlogstijd zijn pupillen niet in de steek. Maar het aantal gevonden bronnen was wel zeer beperkt. Er zijn maar heel weinig verwijzingen naar Sinterklaasgebruiken tijdens de Eerste Wereldoorlog te vinden.

¹Binnen het soldatengebeuren is er namelijk niet direct een link te vinden met Sinterklaas, omdat het om een kinderfeest gaat. Maar de Heilige vindt zijn plaats zeker bij de tienduizenden vluchtelingen die op de loop gingen voor het geweld van de oorlog en zich vestigden in het onbezette deel van België of in Frans-Vlaanderen. Voor de vluchtelingenkinderen bleef het Sinterklaasfeest een zeer gesmaakt hoogtepunt van hun bestaan ‘in den vreemde’.

De algemene opvatting bij het begin van de oorlog is dat het hele conflict zeer snel voorbij zal zijn. “Home before Christmas”, zeggen de Britten. De welgestelde burgerij ziet het zelfs als een gelegenheid om vakantie te nemen. Heel wat rijkere Belgen huren een villa aan de kust om daar het einde van de oorlog af te wachten.

In die context kunnen we het briefje van de zesjarige Marguerite situeren. Zij leeft als vluchteling met haar ouders in Villa Le Petit Poucet in de Duikerkelaan in De Panne en richt zich persoonlijk tot koningin Elisabeth. Ze heeft van leeftijdgenootjes gehoord dat Sint-Nicolaas met de boot uit Groot-Brittannië is gekomen, maar voor haar heeft hij niks gebracht, ze is immers vluchteling, schrijft ze. Zij hoopt de koninklijke invloed bij de Sint te kunnen aanwenden om

hem ook bij haar te laten langskomen.

Of de koningin met succes heeft bemiddeld is niet bekend.

¹ http://www.decoussemaeker.be/dumontwijk/visserslaanN/visserslaanN_fr.htm

Onderstaande foto toont de tuin van het beroemde Talbot House in Poperinge—de ‘Every Man’s-Club’ opgericht door Neville Talbot en Philip "Tubby" Clayton, aalmoezeniers van de Britse troepen, om alle soldaten ongeacht hun rang een plek te geven om tot zichzelf te komen achter het front. De foto is gedateerd december 1916 en er zijn Britse soldaten op te zien die een Sinterklaasfeest organiseren voor de kinderen van Poperinge. De rol van Sint en Piet worden hier wel erg uniek ingevuld.

Verder vinden we in *“In Oorlogsnood”*, het oorlogsdagboek van de bekende en op dat moment al hoogbejaarde schrijfster Virginie Loveling een aantal verwijzingen naar het Sinterklaasfeest. Zij beschrijft in een zeer leesbare en voor die tijd enorm objectieve stijl het leven in het door de Duitsers bezette Gent. Wanneer ze op 18 januari 1915 een familie met kleine kinderen bezoekt, merkt ze op dat die aan het spelen zijn *“met houtblokjes en hout en sparretjes, aan de toppen groen geverfd, en ander breekbaar tuig, op Klaasdag gekregen zeker.”*² Ook wanneer iemand uit haar omgeving zeer teleurgesteld achterblijft omdat er bij het bedelen van kleding voor de armen voor haar niks overschiet, komt de Sint ter hulp: 6 mei 1915: *“Zeg aan Leonie, dat ze hier mag komen. Er zal wel een Sinte Niklaas ook voor haar ten beste wezen,”* zei ik aan haar, die *‘t mij berichtte.*³ En ze stelt zelf een pak vol kleren samen voor Leonie.

De mooiste verwijzing in haar clandestiene oorlogsdagboek vinden we op 6 december 1917, *“Klaasdag”*. Die wordt wel nog voorafgegaan door een kleine passage van 6 november 1917. Na de vaststelling dat de mensen op zondag elkaar de loef proberen afsteken in uiterlijk vertoon, hoe arm ze de week ook moeten doorbrengen, volgt een illustratie:

² V. LOVELING, *In oorlogsnood*, Gent, 1999, pg. 66

³ *Ibid*, pg. 116.

*'Een geloofbare ambachtsman vertelde mij, dat hij zoo even uit een bazar kwam en daar gezien had een werkvrouw, welke poppen kocht ten bedrage van zestig frank: "Ik moet mij haasten," had ze gezegd, "want hoe nader Klaasdag, hoe duurder ze zullen zijn."*⁴

Blijkbaar werd ook 100 jaar geleden door de handelaars en door de consumenten als ruim op voorhand de Sinterklaascommercie in gang gezet.

"Donderdag 6 december '17.

Het is Klaasdag. De menschen hebben geld. Hij wordt weder gevierd. Klaasdag! die zoovele hartjes doet kloppen van blijde verwachting en zoo zelden teleurstellingen wekt, want het spreekwoord "een kinderhand is licht gepaaid" zegt het goed. En denk eens: ik ook krijg een klaas door bemiddeling van de duitsche Legatie uit den Haag. Denk toch eens in dezen tijd van afzondering en leemte: een brief, een pak! een geliefd handschrift zien, hem niet openen met een papiermes, maar hem openscheuren met het echt gevoel van eigendoms bezit, al het hartsverkwikkende lezen, dat er instaat. Een keurig rozekleurig pak, gelachtig heel dun karton, zoo glad als satijn, met zacht roode koordetjes toegebonden en... om de verrassing zoo lang mogelijk te rekken, geen schaar gebruikt, die de mooie bindsels kwetsen zou, maar omzichtig traag al de knoopjes losgewrongen en daar in eens den inhoud voor u openliggend in al zijn milde heerlijkheid van lekkernij! Wat weegt zooveel trouwe verkleefdheid, de ziel van die uitgezochte dingen, niet op tegen veel rampspoed van dezen tijd in de weegschaal van het geluk!...

*Het heeft vannacht weder vreeselijk gebruld van kruisvuur in de lucht en in vele huizen heerscht bittere rouw en staat het spook der toekom st dreigend voor 't zelfbehoud en het behoud van beminde wezens dreigend daar. Maar... door welken doem der fataliteit keeren de gedachten toch altijd, na een korte opwelling van vreugd weder naar het bedroevende. Zie en hoor liever, dat Sint-Niklaas dit jaar ondanks het gure leven de kinderen niet vergeten heeft; kleine kleuters loopen met houten bajonnetten en sabels aan den gordel argeloos geweerken op den rug dragend, of geschouderd, of speelsch op elkander aanleeggend, en parade passen doende... militaire atmosfeer, militaire opkweek!..."*⁵

Uit al deze passages blijkt dat Sinterklaas als kindervriend en gulle gever voor arm en rijk, jong en oud ook in de vreselijke oorlogsomstandigheden overeind blijft. Al maakt Virginie Loveling toch langs de neus weg de opmerking dat niet alle cadeautjes die de man brengt even educatief zijn. Sinterklaas in dienst van het leger?! Sinterklaasmisbruiken lijken van alle tijden te zijn.

Frederik Dupon

Met dank aan Wouter Sinaeve

Kenniscentrum

"In Flanders Fields Museum Ieper"

---

⁴ V. LOVELING, In oorlogsnood, Gent, 1999, pg. 379

⁵ Ibid, pg. 385

Sinterklaas-avond

Sinterklaas, die in den hemel zijt,
Maar vannacht weer langs de daken rijdt
Op Uw oude witte paard !
Durft Gij bij de kindjes dalen?
't Hooi uit hunne mandjes halen?
Zijt Ge, Heilige, niet vervaard?

Groote vlammen slaan van huis tot huis;
Schouwen, gevels, torens zijn in gruis;
Straten zijn van bloeden rood...
Blijft Gij in de puin niet steken?
Zal Uw paard zijn poot niet breken?
Velen kindjes ook zijn dood .....

Sinterklaas, o berg toch wel Uw last !
Lucht en gronden loeien; 't poeder bast;
Vijand loert en huilt en schiet,
Sinterklaas, door vensters, deuren !
Moeder zie ik soms zoo treuren...
En mijn vader keert er niet !

Sinterklaas, die op de daken rijdt
Ga toch, bij Vader, die ten IJzer strijdt,
Draag hem al Uw lekkernij !
Pakken vol van al wat zoet is !
Doozen vol van al wat goed is !
Zware kisten vol kledij !

Zoek mijn Vader op in 't moordgeraas;
Draag hem alles, alles, Sinterklaas:
Draag het hem vóór morgenvroeg !
Leg er al mijn zoetjes tusschen,
Vraag hem dan twee dikke kussen:
'k Heb daarmee voor mij genoeg...

JOH. DEMAEGT

Uit: "Vrij België " 1e jaargang - nr. 15 - vrijdag 3 december 1915. Deze krant werd uitgegeven onder leiding van Frans Van Cauwelaert en Julius Hoste vanuit Den Haag en verscheen tot 1919 elke vrijdag.

Drink een pint op de Sint

Eén van de aangename verrassingen in de loop van mijn meireis 2014 naar Bari met de Gentse vzw 'Vrienden van de Sint-Niklaaskerk' was vloeibaar, maar geen ... manna! Tijdens de voorbereiding van de uitstap ontdekte ik dat de plaatselijke culturele vereniging 'De Gustibus Vitae' in samenwerking met brouwerij 'Barbarossa' tot 13 mei een tentoonstelling bood rond Nicolaas en bier. Dat moesten we zien.

Met Nicolaas in de kazematten

Enkele telefoontjes en mails volstonden om in contact te komen met initiatiefnemer Mimmo Loiacomo, een van de oprichters in 2011 van de ambachtelijke brouwerij Barbarossa; hij verwelkomde ons hartelijk voor een groot zonnig bord bij het *Fortino di Sant'Antonio Abate*, een van de kazematten van de Barese stadsommuring. (Deelnemers aan de SNG-reis in 2008 herinneren zich beslist hoe ze in die ruimte talrijke ambacht-slui Sinten bij de vleet zagen penselen.) Op het bord onthaalde Nicolaas met open armen een groepje zeelieden, mannen met baarden en zonder. 'Ons initiatief is vertrokken van de Heilige Nicolaas als symbool van samenhang en broederschap tussen volkeren die -hoezeer ze cultureel en religieus van elkaar verschillen- door hun gezamenlijke verering van de patroon van onze stad worden bijeengebracht,' opende Mimmo. 'We brengen hier ook hulde aan de beschermer van brouwers en tonnenmakers. Dat doen we door een tentoonstelling van een hele reeks bieretiketten, flesjes en biergadgets. We hebben kunnen putten uit allerhande verzamelingen, zoals die van Alessandro Ferrero uit Rimini; die heeft thuis meer dan vijfduizend (!) flesjes staan. Ze komen van over de hele wereld.' En Mimmo vervolgde: 'We hebben ons ruimdenkend opgesteld, want ook *Santa Claus*, *Father Christmas* en andere *Babbo Natale's* waren welkom.'

Mimmo leidde ons rond, wees aan, legde uit. 'Namens Barbarossa hadden we ook een wedstrijd georganiseerd voor etiketten op ons nieuwe product 'Birra Viva San Nicola'. We kregen tachtig inzendingen binnen. Met het populaire deuntje 'Happi ness' in de achtergrond maakten we er een filmpje rond, dat je thuis op YouTube rustig kan bekijken. (www.youtube.com/watch?v=cSrKLJFXTY4) Winnaar Michele Giordano verwerkte op basis van een klassiek glas-in-loodraam verschillende elementen: op een werelddbol en achter een silhouet van de stad Bari staat een zegenende bisschop met mijter en baard. Geflankeerd door hoppestruiken en gersthalmen reiken een blank kindje, een negertje, een indiaantje en een afrikaantje elkaar de hand. Ons spotje met dat etiket staat ook op YouTube; we filmde het in een bar nabij de plek waar de jaarlijkse Nicolaas-openluchtmiss in mei wordt opgedragen.' (www.youtube.com/watch?v=mRQ3XAJuPYw)

Op grond van zakelijke overwegingen gaven de initiatiefnemers ook nog een prijs aan twee andere ontwerpen. Op het ene -meer klassiek en bestemd voor de orthodoxe wereld- staat naast de basiliek van Bari ook een Russische kerk met uivormige koepels. Op het andere -wat stripachtig- staan dezelfde kerken en wel drie Sinten, waarvan één met een schuimende kroes gerstenat.

Een ruim aanbod

We hielden halt bij enkele brouwketels en een vulinstallatie; Mimmo verduidelijkte: 'Met een bevriende vereniging bouwden we ook een afdeling uit over de geschiedenis van het bier: uit Mesopotamië en Egypte vliegen we naar de Galliërs en de Romeinen. We hebben het over trappisten, over de mystica Hildegard van Bingen, over het *Reinheitsgebot* dat begin zestiende eeuw in Beieren werd uitgevaardigd. En dan vertellen we hoe het brouwen voortdurend is geëvolueerd. In het buitenland, in Italië en bij ons in Apulië. Daarom hebben we hier ook wat apparatuur tentoongesteld.' Hij vertelde hoe het vermaarde Italiaanse biermerk Peroni in 1924 een zetel vestigde in Bari, hoe de consumptie van bier in Italië toeneemt, hoe overal ambachtelijke brouwerijtjes de kop opsteken. En hoe de accijns op bier in Italië dringend omlaag zou moeten. 'In deze ruimte houden we ook proeverijen natuurlijk, we plannen sessies *show cooking* met bier en bijeenkomsten rond verkeersveiligheid en verantwoord (bier) drinken.'

Bier van vrede

Wanneer ik hem vraag of bisschop Nicolaas bij zijn weten biër dronk, tovert Mimmo een kleurrijk stripboekje tevoorschijn. 'Geen idee. Ik bedacht wel een fantasieverhaal, waarbij Andrea Buongiorno tekeningen maakte: tijdens de overbrenging van de relikwieën van Nicolaas naar Bari *vindt* de meegereisde krijger Barbarossa een bijzonder bier, de Pint van de Sint. Een goudblond bier dat op miraculeuze wijze vrede over Bari zal brengen.' Als ik Mimmo later van op het thuisfront nog eens contacteer, spreekt hij zijn tevredenheid uit over het initiatief: 'We hebben steun genoten van talrijke instanties, van de basiliek tot het stadhuis. We hebben bijna zesduizend bezoekers van heinde en verre over de vloer gekregen: mensen uit Bari, schoolklassen, toeristen. We hebben vierduizend krantjes bedield. Helemaal niet mis! Nicolaas staat duidelijk aan onze kant. Enneuh ... ik heb van jullie geschenkje echt genoten. Dat flesje 'Duvel', dat 'Bieken' van Boelens en die 'Gentse Strop' gingen vlot naar binnen. *Grazie*.'

Herman Cole

Zwarte Piet: Discriminerend of Fascinerend?

De titel van dit boek alleen al zegt voldoende over de inhoud en werd eigenlijk op een cruciaal moment uitgebracht (rond september 2013). Toen was het immers dat de Jamaicaanse voorzitter van een mensenrechtenwerkgroep van de Verenigde Naties de vinger op de wonde legde en erop wees dat er aan het “racistische” kantje van de Sint-en-Piet-traditie in de Lage Landen hoogstnodig iets moest gedaan worden!

Meer diepgang

Op een erg gedegen manier schetst Hagenaar Marcel Bos het voor en tegen en doet dit vanuit een erg veelzijdige interesse-sfeer. Marcel studeerde immers Taalwetenschappen en deinst ook niet terug voor geschiedenis en botanie terwijl hij zich specifiek toelegt op de Afrikaanse taal in Zuid-Afrika. Hij maakte in de afgelopen decennia talrijke artikelen en essays voor cultureel-maatschappelijke tijdschriften en is eigenlijk verbaasd over de sterke commotie die dit onderwerp overal veroorzaakte.

Volgens de schrijver van dit zondermeer imponerend boekje is er eigenlijk vooral een waan-vertoning bezig van mensen die altijd maar weer het louter racistische verhaal ophangen veelal omdat ze er louter eigenbelang bij hebben. In zijn ogen zijn het veelal mensen die enkel erkenning nastreven voor het leed dat hun voorouders tijdens de slavernij werd aangedaan. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat hij eerste enige diepgang in deze discussie wou leggen door vooral op de geschiedenis verder te bouwen. Uit alle folklore en geschiedkundige bronnen dringen zich immers enkele constataties op. In eerste instantie is de figuur Zwarte Piet pas ontstaan in het midden van de negentiende eeuw en gecreëerd naar het voorbeeld van de toenmalige negerslaven. De hiërarchische verhouding tussen Sinterklaas en Zwarte Piet is volledig gebaseerd op de racistische, koloniale situatie waarin de blanken de bazen waren van zwarte slaven. De belangrijkste conclusie is evenwel dat het opvoeren van Sinterklaas en Zwarte Piet bij de sinterklaasviering een slechts 150 jaar jong, racistisch gebruik is.

Terug naar de oorsprong

Marcel Bos verwijst er vervolgens op dat er al veel langer een mytische figuur met een zwart gezicht bestond die Sinterklaas begeleidde. De auteur probeert met andere woorden aan te tonen dat de discussie rondom de slavernij en de discussie rondom Zwarte Piet totaal verschillend zijn, daar waar je meestal een kleine groep fervente pleitbezorgers in de media aan het werk ziet, hoort of leest die louter het slavernij-gebeuren centraal stellen.

Er zijn dan ook talrijke bewijzen dat Zwarte Piet een overblijfsel is uit de Germaanse inwijdingsriten. Een overblijfsel uit wat vroeger mannenbonden genoemd werden. Deze mannenbonden aanbaden Wodan en verkleedden zich als de dode zielen van Wodan. In het gevolg van Wodan scheerden die dode zielen door de lucht en waren ook zwart van gezicht. Ze kwamen immers uit de onderwereld en kleedden zich om nader te komen tot de Wodan-figuur. Om die onderwereldfiguren na te bootsen maakten ze hun gezichten met roet zwart omdat in de onderwereld het vuur heerste.

Ook nu zie je bijvoorbeeld in Duitsland groepjes mannen die zich kleden in mos, een ritueel waarvan de betekenis de meeste mensen ontgaat. Je hebt ook heel lang de wildeman gehad die zich ook weer in een huid kleedde en met een knots rondliep. Allemaal rituelen die om wat voor reden dan ook rond de jaarwisseling plaatsvonden. Ook in Hongarije en Zwitserland heb je gelijkaardige tradities en eigenlijk Midwintergroepen van mannenbonden die de kerk gedoogde en elke winter weer het licht dichterbij wilden brengen. Die mannenbonden waren niet alleen militair maar ook religieus belangrijk. Zij dachten immers de winter te kunnen verjagen en vruchtbaarheid te brengen door Wodan te aanbidden en nader tot bij hem te komen. In heel Europa zijn er talloze voorbeelden van van mensen die de vruchtbaarheid willen brengen met roedes met allemaal een masker op. En... Zwarte Piet is daar eigenlijk een ontaard overblijfsel van. De schrijver stelt dan ook onomwonden dat Sinterklaas in die tradities Wodan is. Hij is ervan overtuigd dat Sinterklaas/Sint-Nikolaas/Sint-Nikolaos ook echt bestaan heeft. Hij was een bisschop ten tijde van Constantijn de Grote. En de Sint-Nicolaascultus is dan door de Noormannen overgenomen. Er was een relikw van de heilige in Bari, Italië, die de Noormannen hebben vereerd. De Sint was de patroon van de zeemannen, van kinderen en ongehuwde vrouwen en anderen. En die Noormannen hebben dit gebruik naar de rest van Europa meegebracht, maar dan vooral naar de kustplaatsen, zoals in Nederland en Denemarken. De kerk heeft dat vervolgens aangegrepen als manier om bij de Germanen Wodan een beetje te vervangen door Sinterklaas. Niet om Wodan af te schaffen, want dat lukte niet. Er bleef maar een man in hun herinnering met een witte baard aan het hoofd van een leger dat door de lucht vloog, op een schimmel met acht poten. Dat paard bleef wel door de lucht suizen, en ja, nu had Sinterklaas een tabberd aan en een mijter. Het bleef echter een magische figuur. En die zwarte zielen moesten gedemoniseerd worden dus werden die vaak met de Duivel vergeleken. De zwarte pieten waren dan ook duivels. Vandaar de naam "Piet". Piet betekent duivel. Juist het zwarte is daardoor bewaard gebleven want van een zwarte, griezelige figuur kun je je makkelijker een voorstelling maken omdat de duivel ook in de hel zwartgeblakerd van zwavel en vuur is. Sindsdien is Zwarte Piet meer en meer de negatieve tegenhanger van Sinterklaas geworden in de Middeleeuwen.

In onze dagen

Tegenwoordig is Zwarte Piet de kindervriend die in het gevolg van Sinterklaas komt. Inderdaad, vroeger had hij de roe. Die had hij om kinderen te straffen. Maar eerder was Zwarte Piet er om vruchtbaarheid in de jongeren te slaan met de roede. Ondanks alles heeft die roede zich doorheen alles weten te handhaven. En ook de zak van Zwarte Piet was een dreigmiddel. Daar kan je echter enkel wat over zeggen door te kijken naar andere bronnen. Je hebt in Duitsland bijvoorbeeld knecht Ruprecht. Die heeft ook een zak vol met noten en vruchten. En elders heb je Krampus die kinderen in een mand gooit.

Verder onderstreept Marcel Bas dat er opvallend veel parallellen bestaan tussen Wodan en Sinterklaas maar dat wordt helemaal duidelijk als je het boekje in al zijn waardevolle details doorneemt. Feit staat voorop dat de Sinterklaas-traditie één van de rijkste, oudste en meest levende Germaanse gebruiken is die de Lage Landen nog rijk is!

En tenslotte

In zijn slotsom attendeert de schrijver nogmaals op het fenomeen dat louter emoties de hoofdrol spelen in deze discussie en niet zozeer concrete feiten worden aangehaald. Daarbij voegt hij zijn vermoeden dat de felheid van de Zwarte Piet-discussie nog zal toenemen. Toch vindt hij het al te makkelijk bestaande tradities af te breken en nodigt hij de kritikasters uit om creatief en eensgezind alternatieven voor tradities aan te dragen.

De belangrijkste troef houdt hij echter voor de laatste paragraaf van zijn meer dan lezenswaard boekje. Met plezier geven wij die dan ook volledig weer.

“Sinterklaas en Zwarte Piet zijn echter nog springlevend – en terecht. Men kan onbeschaamd genieten van dit unieke stuk typisch Nederlands uitgebeeld Europees erfgoed. Sinterklaas en Zwarte Piet zijn gewoon intressant, speels, spannend. En ze vervullen ons met onschuldig kindervermaak. Kinderen vinden Zwarte Piet zelfs meestal leuker dan Sinterklaas. Zoals de pieten nu door de publieke omroep in met name het Sinterklaasjournaal opgevoerd worden – mondig, zwart geschminkt en met een normaal accent – is prima. Sinterklaas zou hopeloos verloren zijn zonder zijn schrandere pieten. Jammer dat de roe er niet meer is, maar Sint, Piet en onze kinderen dienen te worden gevrijwaard van moderne complexen. De boodschap van Sinterklaas en Zwarte Piet is veel eeuwigere en krachtiger dan die van het modieus zout op de slakken leggen uit een of ander postkoloniaal Europees schuldgevoel. Laat ons deze werkelijk oeroude tradities houden voor wat het is en haar in al haar onbeholpen onschuld doorgeven aan onze kinderen.”

Hoeft daar nog enige commentaar bij geleverd te worden ???

Marc Naudts

Nog eens

Het Anton van Wilderodehuis

Ik zou nog eens willen zitten
in mijn ouderwets klaslokaal
binnen vier muren, krijtwitte,
met het bijbelvast beeldverhaal
van Elisa en de berinnen.

Ik wilde nog eens ontwaken
in de ochtend van Sinterklaas,
de weelde van raden en raken
chocolade en speculaas
met ongewoonlijke smaken.

Ik zou nog eens willen lopen
met moeder, zo vroeg als het was
slaapdronken uit bed gekropen,
door de hal van de canada's
met hun zwarte loofvleugels open.

Ik zou nog eens willen liggen
in de gonzende klavers van toen
languit onder stuifmeel van vlinders
met een korenbloem tussen mijn vingers

Ik zou nog eens willen rijden
rechtop achteraan op de fiets
van vader, langs glanzende weiden
op weg naar niemand en niets
en nergens - als toendertijde.

Anton van Wilderode

Anton van Wilderode

Op 28 juni 1918 werd te Moerbeke in het gezin van huisschilder Edmond Coupé (1872 - 1939) en Maria-Louisa Van Severen (1876 - 1963) een tweeling geboren, Cyriel Paul en Filemon Piet († 2005).

Cyriel studeerde van 1933 tot 1938 aan het Kleinseminarie te Sint-Niklaas en ging in 1938 wijsbegeerte studeren aan het Seminarie te Gent. In deze periode gebruikte hij in kranten en tijdschriften o.a. de pseudoniemen Maurits Wille, F.P. Coupé, Jan van Delft, Godelieve Van Ginste, Alfred Beets, Cato van Kaaskerke, Joost Ruyscher e.a.. Hij gebruikte pseudoniemen omdat de geestelijke overheid in die tijd priester-studenten (seminaristen) liever niet onder hun eigen naam zag publiceren.

Uiteindelijk koos hij in 1939, bij de publicatie van zijn eerste gedicht "*Wake*", voor de naam Anton van Wilderode. Anton verwijzend naar St-Antonius-Abt, de patroon van Moerbeke en Van Wilderode een mooi klinkende naam die hij vond in een telefoonboek.

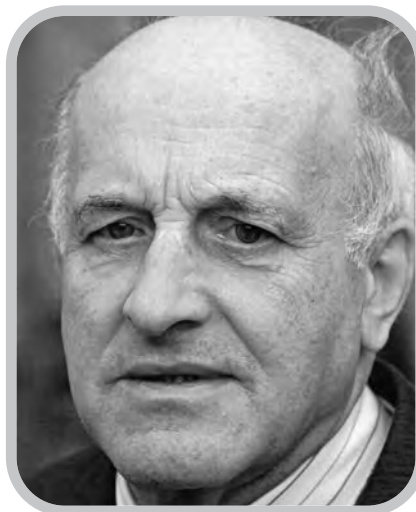
Op 21 mei 1944 werd Anton van Wilderode in Gent priester gewijd en volgde zo het voorbeeld van zijn oudere broer Jozef (1910-1992). Na zijn priesterwijding gaat hij nog twee jaar naar de Katholieke Universiteit van Leuven om er klassieke filologie te studeren. Van 16 september 1946 tot in 1982 gaf Anton les aan Kleinseminarie (nu Sint-Jozef-Kleinseminarie) te Sint-Niklaas en tot 1986 was hij als leraar verbonden aan het Instituut H. Familie te Sint-Niklaas.

Als lid van het IJzerbedevaartcomité (1970) en lid Raad van Bestuur IJzerbedevaartcomité (1972) levert hij jarenlang teksten voor de IJzerbedevaart en het Vlaams Nationaal Zangfeest.

Anton verwijst in slechts één gedicht '*Nog eens*' uit '*En het dorp zal duren*' (1986) naar Sinterklaas. (Zie ook blz. 848 van de dichtbundel '*Volledig dichtwerk*' - 1999)

Anton van Wilderode overleed te Sint-Niklaas op 15 juni 1998.

Jos Daems

Anton van Wilderode

De mijter

Programma 2014 SNG-Vlaanderen

Op initiatief van Guido De Bruyne, lid van het SNG en Marc Naudts, alg. penningmeester en in samenwerking met het stadsbestuur van Sint-Niklaas wordt er vanaf de zomermaanden een **Sinterklaaszoektocht voor volwassenen** georganiseerd. (Zie ook blz. 24)

Woensdag 12 november – Sint-Niklaas, **elfde editie Huis van de Sint**, Stationsstraat 85: vrij of geleid bezoek aan de winterresidentie van Sinterklaas (elke dag t.e.m. 6/12). Org. Sint-Nicolaasgenootschap Vlaanderen in opdracht van de Stad Sint-Niklaas.

Woensdag 12 november 2014 – Sint-Niklaas: Start twintigste **voetrally voor kinderen** “Wie zoekt die Sint?” – doorlopend t.e.m. zaterdag 06/12. (i.s.m. Stad Sint-Niklaas, Kon. Vereniging van Meesterbanketbakkers en Stedelijke Jeugdraad).

Zondag 16 november, 13u00 – Sint-Niklaas, Grote Markt: **Dag van de Sint**. Org.: Stad Sint-Niklaas m.m.v. Sint-Nicolaasgenootschap Vlaanderen e.a.

Vrijdag 5 december, 20u00 – Sint-Niklaas, Brasserie Den Antus - Grote Markt 30: **vijfentwintigste Literaire en Ludieke Sinterklaasavond** (i.s.m. Davidsfonds Sint-Niklaas). Naar aanleiding van het vijfentwintigste jubileum van het Sint-Nicolaasgenootschap Vlaanderen zal bij deze avond een feestelijke maaltijd worden georganiseerd met een schare aan internationale genodigden.

Vrijdag 5 december 2014, 19u00 – Sint-Niklaas, Sint-Nicolaaskerk, Sint-Nicolaasplein: **Nicolaasgebedsdienst**. Org.: Sint-Nicolaasparochie.

zaterdag 6 december 2014, 14u30 – Sint-Niklaas, **Feestelijke ontvangst op het Stadhuis** n.a.v. het vijfentwintigste jubileum van het Sint-Nicolaasgenootschap Vlaanderen.

SNG-Vlaanderen, 25 jaar jong

Ons SNG-Vlaanderen viert dit jaar zijn 25-jarig jubileum. Dit willen wij uitgebreid vieren tijdens de Sinterklaasperiode met een internationale schare aan deelnemers. Het programma vindt U hierboven terug: In bijlage vindt U het inschrijvingsformulier. Gelieve dit zo snel mogelijk terug te bezorgen aan het secretariaat want voor de 25^e Literaire en Ludieke Sinterklaasavond zijn de plaatsen beperkt tot 100 deelnemers.

De staf

Berichten uit Nederland ...

*Als u dit leest, is de jaarlijkse genootschapsdag van 27 september net voorbij. Buiten boekpresentaties en een markt met veel Nicolaaswaren stond Zwarte Piet centraal. Immers, het thema was “Zwarte Piet op de catwalk”. In de volgende tijdingen kom ik hier uitgebreid op terug.

Sinterklaas op bezoek

Op zaterdag 22 november 2014 komt Sinterklaas op bezoek in Montfoort. Sinterklaas heeft toegezegd ook met Zwarte Piet aanwezig te zijn. Zwarte Piet zorgt ervoor, dat hij voor iedereen een cadeautje bij zich heeft. De Goedheiligman heeft te kennen gegeven, dat hij graag wordt verwelkomd in een versierde zaal ...

Wilt u dit bezoek meemaken?

Kom dan naar Zalencentrum St.-Joseph in de Heiliglevenstraat 4 te Montfoort. De bijeenkomst begint om 12.30 uur en duurt tot 14.30 uur.

Deze nieuwe activiteit is toegankelijk voor leden van het genootschap met hun kinderen of kleinkinderen. De toegang is gratis.

Ik hoop u te mogen verwelkomen op zaterdag 22 november te Montfoort.

De deelnemers aan de route op de historische plek te Venray

Wandelzoektocht voor volwassenen

"O, KOM MAAR EENS ... ZOEKEN" IN DE STAD VAN DE SINT

Van 24 juni tot en met 4 december

Organisatie: het jubilerende Sint-Nicolaasgenootschap met de medewerking van de dienst Toerisme van de stad Sint-Niklaas

Met een aantrekkelijke prijzenpot, waaronder reischeques en waardebons

Deelnemingsformulieren zijn gratis te verkrijgen op de dienst Toerisme,
Grote Markt nr. 45, Sint-Niklaas